

Outakosken yhteisen vesialueen osakaskunta

24.03.2021

outakoskenosakaskunta@gmail.com

Lausunto Baišjohnjálbmin ja Nuvvoksen kaavoitukseen, Karasjoen kunnassa Norjassa (Käännetään norjaksi)

Tenon kalatalousalueen Outakosken yhteisen vesialueen osakaskunnan hoitokunta viittaa Sagat -lehdessä ja Kaarasjoen kunnan internetsivuilla 24.2.2021 julkaistuihin kuulutuksiin kaavoittamisen aloittamisesta Baišjohnjálbmin ja Nuvvoksen alueella, Karasjoen kunnassa Norjan puolella. Tämä lausunto koskee molempia kaavoittamisia.

Hoitokunta toteaa, että osa kaavoitettavista alueista ulottuu Tenojoen rantavyöhykkeelle, jossa Tenonvesiväylä muodostaa Norjan ja Suomen välisen valtakunnan rajan. Lisäksi osa kaavoitettavista alueista ulottuu suunnitteluohjelmaehdotuksissa olevien karttaluonnosten mukaan sellaisille alueille, joissa on eroosion vuoksi suuri maanvyörymäriske. Eroosio on monin paikoin kuluttanut maata kaavoitettavilla alueilla ja niiden läheisyydessä.

Kesäkuussa 2020 tapahtui valtava maanvyörymä Dálvadaskosken alla Karasjoen kunnassa, Norjan puolella. Maanvyörymä oli noin 40 m korkea ja useita satoja metrejä pitkä (ks. Liite 1). Maanvyörymäkohta sijaitsee noin 1 km Baišjohnjálbmista pohjoiseen ja noin 1 km Nuvvoksesta etelään – näiden kahden kaavoitettavan alueen suunnilleen puolivälissä (ks. liite 2). Maata vyöryi Tenojokeen valtava määrä, jonka vuoksi eroosiohiekkaa kulkeutui virran mukana valtavia määriä useiden kilometrien päähän alavirtaan Tenojokea. Hiekka täytti ja pilasi monia Suomen puolen paikallisväestön manttaalioikeuteen perustuvia perinteisiä lohipato- ja verkkokalastuspaikkoja. Tämä heikensi paikallisväestön perinteistä lohenkalastusta alueella. Maanvyörymä pilasi myös lohen kutupaikkoja Dálvadaskosken alla ja vaikeutti huomattavasti erityisesti matalanveden aikana lohen nousua Tenojoen latvoille kutupaikoille. Lisäksi veneellä kulkeminen hankaloitui Tenojoella Dálvadaskosken alla. Eroosio on kasvanut vuodesta toiseen Dálvadaskosken eroosiokohdassa, joka on kokonaisuudessaan jo yli 400 m pitkä. Siitä on raportoitu vuodesta 1999 lähtien, mm. vuonna 2014 julkaistussa Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen raportissa *Eroosiokohteiden tarkastelu Tenojokivarressa*. Norjan puolella on myös toinen eroosiokohta noin 250 m Dálvadaskoskesta pohjoiseen. Teppanan saaren länsipuolella oleva eroosiokohta on noin 10 m korkea ja noin 150 m pitkä.

Ihmisen toiminta voi nopeuttaa eroosiota puiden- ja kasvillisuuden poistamisen sekä rakentamisen vuoksi. Rakennettaessa maata joudutaan tavallisesti liikuttelemaan ja kaivamaan rakennusten perustuksia varten. Tämä voi nopeuttaa eroosiota erityisesti sellaisilla alueilla, jotka ovat jo ennestään alttiita eroosiolle luonnonolosuhteiden vuoksi. Tenon

kalatalousalueen Outakosken yhteisen vesialueen osakaskunnan hoitokunta on huolissaan eroosion aiheuttamista haitallista vaikutuksista lohen elinympäristöön ja Tenojokilaakson saamelaiskulttuuriin, erityisesti perinteiseen lohenkalastukseen. Ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä tulee kartoittaa maanvyörymälle alttiit alueet, ja huomioida eroosiosuojaus. Kaavoittamisen yhteydessä tulee välttää lisärakentamista luonnonolosuhteiden vuoksi eroosiolle alttiille jyrkille rantatörmille.

Nuvvos Panorama Invest AS:n tarkoituksena on kaavoittaa 13 uutta vapaa-ajan tonttia Baišjohnjälbin vapaa-ajan asuntoalueella, jossa on entuudestaan olemassa neljä rakentamatonta vapaa-ajan tonttia. Nuvvoksen vapaa-ajan asuntoalueelle puolestaan on tarkoituksena kaavoittaa 11 uutta vapaa-ajan tonttia. Tällä alueella on entuudestaan olemassa 6 vapaa-ajan tonttia. Baišjohnjälbmi sijaitsee noin 2 km etelään Nuvvoksesta. Näiden kahden vapaa-ajan asuntoalueen läheisyydessä, noin 2 km Nuvvoksesta pohjoiseen sijaitsee lisäksi Fielbmajohkan vapaa-ajan asuntoalue, jossa on entuudestaan olemassa 10 rakentamatonta vapaa-ajan tonttia. Mikäli vireillä olevat kaavoitusprosessit hyväksytään, rakennetaan Baišjohnjälbin, Nuvvoksen ja Fielbmajohkan loma-asuntoalueille lähitulevaisuudessa mahdollisesti noin 44 vapaa-ajan asuntoa. Tämä tulee merkittävästi kasvattamaan ihmismäärää ja ihmisen toimintaa monella tavoin tällä alueella. Outakosken yhteisen vesialueen osakaskunnan hoitokunta on huolissaan erityisesti ulkopaikkakuntalaisten kalastuspaineen lisääntymistä Tenojoen, ja paikallisväestön manttaalioikeuteen perustuvien lohenkalastusmahdollisuuksien kaventumisesta. Hoitokunta viittaa Tenojoen lohikantojen seuranta- ja tutkimusryhmän vuonna 2021 julkaisemaan raporttiin *Status of the Tana/Teno River salmon populations in 2020*, jonka mukaan Tenojoen useimpien lohikantojen tila on erittäin huono.

Suunnitteluohjelmaehdotusten mukaan kaavoittamisella ei arvioida olevan vaikutusta naapurivaltion eli Suomen puolelle. Kaavoitettavien alueiden kohdalla Tenonvesiväylä muodostaa Norjan ja Suomen välisen valtakunnan rajan. Tenojoen vesistöalue kuuluu kaavoitettavien alueiden kohdalla Suomen puolella Tenon kalatalousalueen Outakosken yhteisen vesialueen osakaskunnan vesialueisiin. Hoitokunta huomauttaa, että Espoon yleissopimus velvoittaa sopimusosapuolet eli valtiot, jotka ovat sopineet sitoutuvansa yleissopimukseen, ilmoittamaan naapurivaltiolle tiettyjen toimien ympäristövaikutusten arvioinnin suunnittelun varhaisessa vaiheessa, joilla voi olla rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. Yleissopimuksessa asetetaan myös velvoite sisällyttää vaikutustenarviointiprosessiin asianomaisen valtion viranomaiset ja väestö.

Outakosken yhteisen vesialueen osakaskunnan hoitokunnan näkemyksen mukaan kaavoitushankkeiden ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä tulee huomioida ja selvittää kaavoitushankkeiden valtioiden rajat ylittävät vaikutukset, muun muassa tulee selvittää vaikutukset Tenojoen lohikantoihin, saamelaiskulttuuriin ja saamelaislinkeihin – erityisesti perinteisen lohenkalastuksen harjoittamiseen.

Jakelu

HR Prosjekt AS, Lokkeveien 111, 9510 Alta tad@hrprosjekt.no

NVE Region Nord, Kongensgate 14-18, 8514 NARVIK rn@nve.no

Karasjok kommune, Ráđđeviessogeaiddnu 4 9730 Karasjok
postmottak@karasjok.kommune.no

Tanavassdragets fiskeforvalting, Deanugeaidnu 1780 9845 Tana post@tanafisk.no

Utsjoen kunta, PL 41 99981 Utsjoki kunnanvirasto@utsjoki.fi

Saamelaiskäräjät, Saamelaiskulttuurikeskus Sajos Menesjärventie 2 A, 99870 Inari
info@samediggi.fi

Lapin ELY keskus, PL 8060 96101 Rovaniemi kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

Ympäristöministeriö, PL 35, 00023 Valtioneuvosto kirjaamo@ym.fi

Høringsuttalelse til planprogram og detaljregulering for Baišjohnjálbmi og Nuvvos i Karasjok kommune, Norge

(oversatt fra finsk)

Styret av Outakoski felles vannområde i Tana fiskeriområde i Finland viser til varsel om oppstart av planarbeid for detaljregulering for Baišjohnjálbmi og Nuvvos, i Karasjok kommune, på Norsk side – publisert 24. februar 2021 i Ságat avis og på nettsted av Karasjok kommune. Denne uttalelsen gjelder for begge reguleringsprosesser.

Styret av Outakoski felles vannområde påpeker at deler av reguleringsområdene strekker seg til strandsone av Tanaelva, hvor vannvei av Tanaelva danner grensen mellom Norge og Finland. Videre i henhold til kartutsnittene i forslag til planprogrammene strekker deler av områder som skal reguleres til områder med høy risiko for jordras på grunn av erosjon. Erosjon har på mange steder fortært jord i tiltakssonen og i nærheten av områdene som skal reguleres.

I juni 2020 skjedde det et enormt jordras på norsk side ved Dálvadasstryken i Karasjok kommune. Jordskredet var omtrent 40 m høyt og flere hundre meter langt (se vedlegg 1). Skredstedet ligger ca 1 km nord for Baišjohnjálbmi og ca 1 km sør for Nuvvos – omtrent midtveis mellom de to reguleringsområdene (se vedlegg 2). En enorm mengde av jord raste ut i Tanaelva, og forårsaket transport av store mengder av erosjonssand som beveget seg med flod flere kilometer nedover Tanaelven. Sanden fylte og ødelagte mange tradisjonell laksestengelsel- og garnfiskeplasser som eies av lokalbefolkningen på finske side. Disse laksefiskeplassene er basert på eiendomsrett. Dette svekket det tradisjonelle laksefisket av lokalbefolkningen i dette området. Jordrasen ødelagte også gyteplassene for laks nedenfor Dálvadasstryken og gjorde det mye vanskeligere for laks, spesielt på grunt vann, å stige til gyteplassene som ligger i elveutspring av Tanaelva. I tillegg ble det vanskeligere å reise med elvebåt på Tanaelven nedenfor Dálvadasstryken. Erosjon har økt fra år til år ved Dálvadasstryken og erosjonslokalitet er allerede over 400 m langt. Dette lokalitetet har blitt rapportert siden 1999, blant annet i rapporten *Eroosiokohteiden tarkastelu Tenojokivarressa* som er utgitt i 2014 av Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Det er også et annet erosjonslokalitet på norsk side ca 250 m nordover fra Dálvadasstryken. På vestsiden av øya Teppana er erosjonslokalitet ca 10 m høyt og ca 150 m langt.

Menneskelig aktivitet kan akselerere erosjon på grunn av fjerning av trær og kantvegetasjon, og pga utbygging. Det er vanlig under bygging at man er nødd å flytte land og grave lite for å kunne innstallere fundamentene til bygninger. Dette kan akselerere erosjon, spesielt i de områder som allerede er utsatt for erosjon på grunn av naturlige forhold. Styret av Outakoski felles vannområde i Tana fiskeriområde i Finland er bekymret for de negative effektene av erosjon på laksens habitat og til samisk kultur i Tanaelvedalen, særlig til tradisjonell laksefiske. I forbindelse med konsekvensutredningen må jordskredutsatte områder kartlegges og erosjonssikring må tas hensyn til. I forbindelse med regulering bør unngås ytterligere konstruksjon for bratte elvemelkanter som er utsatt for erosjon på grunn av naturlige forhold.

Intensjonen med reguleringsarbeidet som er igangsatt av Nuvvos Panorama Invest AS er å legge til rette for 13 nye hyttetomter i hytteområdet i Baišjohnjálbmi hvor finnes allerede fra før 4 ubebygde hyttetomter. I hytteområdet i Nuvvos skal det legges til rette for 11 nye hyttetomter. Der finnes det allerede 6 hyttetomter fra før. Baišjohnjálbmi ligger ca 2 km sørover fra Nuvvos. I nærheten av disse to hytteområdene, omtrent 2 km nord fra Nuvvos, ligger det i tillegg hytteområdet av Fielbmajohka hvor finnes 10 ubebygde hyttetomter fra før. Hvis de pågående reguleringsprosessene blir godkjent, vil det i nærmeste fremtid muligens bygges omtrent 44 fritidsboliger i hytteområdene i Baišjohnjálbmi, Nuvvos og Fielbmajohka. Dette kommer til å øke betydelig antallet mennesker og menneskelig aktivitet i dette området på mange måter. Styret av Outakoski felles vannområde er bekymret spesielt for at fisketrykket av tilreisende fiskere øker på Tanaelva, samtidig at laksefiskemuligheter som er basert på eiendomsrett av lokalbefolkningen på finske side reduseres. I denne sammenheng viser styret til rapport *Status of the Tana/Teno River salmon populations in 2020* som viser at statusen for de fleste laksebestandene i Tanaelva er i veldig dårlig stand. Rapporten er utgitt i 2021 av Overvåkings- og forskningsgruppa for Tana.

Reguleringsarbeidene vurderes ikke å ha noen slags virkninger for nabostat dvs. Finland i henhold til forslagene til planprogram. Når det gjelder disse to reguleringsområdene, danner vannvei av Tanaelva grensen mellom Norge og Finland. På finske side tillhører Tanavassdragets vannområde til Outakoski felles vannområde i Tana fiskeriområde. Styret påpeker at Espoo-konvensjonen forplikter de kontraherende parter, dvs. statene som har avtalt å være bundet av konvensjonen, å informere nabolandet på et tidlig stadium i planleggingen av konsekvensutredning av aktiviteter som kan ha grenseoverskridende miljøeffekter. Espoo-konvensjonen forplikter til å involvere myndighetene og befolkningen i den berørte staten i konsekvensutredningsprosessen. Styret av Outakoski felles vannområde mener at de grænseoverskridende effektene må tas i betraktning og avklares i forbindelse av konsekvensutredning, blant annet bør effektene til laksebestander i Tanaelva utredes, samt effektene til samisk kultur og samiskenæring, spesielt til tradisjonelt laksefiske.

Sendes til

HR Prosjekt AS, Lokkeveien 111, 9510 Alta tad@hrprosjekt.no

NVE Region Nord, Kongensgate 14-18, 8514 NARVIK rn@nve.no

Karasjok kommune, Ráđđeviessogeaidnu 4 9730 Karasjok postmottak@karasjok.kommune.no

Tanavassdragets fiskeforvaltning, Deanugeaidnu 1780 9845 Tana post@tanafisk.no

Utsjoen kunta, PL 41 99981 Utsjoki kunnanvirasto@utsjoki.fi

Saamelaiskäräjät, Saamelaiskulttuurikeskus Sajos Menesjärventie 2 A, 99870 Inari info@samediggi.fi

Lapin ELY keskus, PL 8060 96101 Rovaniemi kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

Ympäristöministeriö, PL 35, 00023 Valtioneuvosto kirjaamo@ym.fi